

© Joann Sfar

Joann Sfar nousi Bilalin ja Tardin kanssa samaan sarjaan

Ville Ranta

Ranskalaislehdistö julkaisi sopivasti Angoulêmen sarjakuvafestivaaleille tilastot viime vuoden myydyimmistä sarjakuvista. Vielä pari vuotta sitten täysin outona lintuna pidetty Joann Sfar oli kohonnut peräti kolmella albumilla ranskalaisen sarjakuvan teräsmiessarjaan eli 50 myydyimmän albumin listalle.

Sfar ei toki vielä kilpaile myyntiluvuista oikeasti populaarien sarjakuvien, kuten Zepin Titeufin tai mangan kanssa. On kuitenkin huomattava saavutus, että

hänen omalaatuksella tyyllillä piirtämänsä kolme albumia juutalaisen kissan elämästä ovat myyneet viime vuoden aikana yhteensä lähes 140 000 kappaletta. Sarjan kolmas albumi, joka ilmestyi viime lokakuussa, on jo yksinään myynyt 48 000.

Kyseessä on Dargaud-kustantamon julkaisema Le Chat du rabbin-sarja, suomeksi Rabbinin kissa. Sarjassa pohditaan individualistisen kissan näkökulmasta uskonnonfilosofisia kysymyksiä ja etsiydytään juutalaisuuden ytimeen.

Osa sarjan suosioista selittynee aiheella. Juutalaisuus on viime aikoina ollut Ranskassa voimakkaasti esillä. Juutalainen Sfar on ottanut julkisesti osaa

keskusteluun muun muassa Israelin-kysymyksessä, joka on ajanut muslimit ja juutalaiset keskinäiseen vihanpitoon myös Ranskassa.

Rabbinin kissa on ylivoimainen hitti, mutta Sfarin muutkin suurille kustantajille tekemät albumisarjat myyvät hyvin. Delcourtin julkaisemat Le Grand vampire eli Iso vampyyri ja Le Petit vampire eli Pikku vampyyri-sarjat myyvät nekin kymmeniä tuhansia kappaleita per albumi, eikä niissä puhuta juutalaisista.

Lewis Trondheimin kanssa perustettu Donjon-sarja menestyy myös. Kärkikaksikko on pestinnut muita nousevia nimiä piirtämään välttävää tahtia ilmesty-

viä albumeita, mutta Donjon on selvästi jäänyt menestyksessä jälkeen Sfarin soolobumeista.

Joann Sfar kuuluu siihen vahvojen sarjakuvantekijöiden joukkoon, joka on aloittanut uransa pienen L'Association-kustantamon tallissa. Tästä porukasta Sfar on ainoa, joka ylsi viime vuonna myydyimpien albumien listalle. Aikaisempina vuosinakaan sinne eivät liene yltäneet muut kuin L'Associationin ensimmäisen omien myyntiä tehnyt Marjane Satrapi Persepolis-albumillaan pari vuotta sitten.

Uusi tapa käyttää perinteistä

Sfarin tarinankerronta on varsin erilaista kuin mihin perinteisissä 48-sivuisissa eurooppalaisalbumissa on totuttu. Juoni on usein jäsentymätön, ja hullunkuriset sattumat seuraavat toisiaan suorastaan absurdissa hengessä. Sarjoissa voi tapahtua mitä tahansa.

Sfar selostaa avoimesti tapaansa tehdä sarjakuvaa. Hän on omaksunut jonkinlaisen opettajan roolin ranskalaisessa sarjakuvamaailmassa, jossa uusi sukupolvi työntää vanhaa sivuun nyt myös suurten kustantamoiden tarjonnassa.

Sfar suosi tekijöitä, jotka ottavat 48-sivuisen pakkopaidan ylleen ja alkavat venyttää rautalangasta tarinoita, jotta ne toimisivat annetussa mitassa. Suuret kustantamot pitävät kiinni formaattistaan, sitä vastaan ei auta taistella, mutta kuka sanoo, millainen juonen pitää olla?

Albumisarja antaa mahdollisuuden jatkaa keskenjäänyttä tarinaa seuraavassa

© Joann Sfar

albumissa, eikä juoni muutenkaan ole asioista tärkein, vaan tarina. Sfar kertoo tekemänsä sarjakuvia suorastaan ruutu ruudulta-tekniikalla, tietämättä, mitä lopussa tapahtuu.

Tarina elää omaa elämänsä, ja hahmot kertovat itse tarinansa. Ei pidä yrittää pakottaa tarinaan mitään tiettyä sanomaa tai merkitystä. Merkitykset syntyvät siitä itsestään.

Piirrostyöstäkin Sfar puhuu vuo-laasti eri haastatteluissa, eikä vähiten L'Associationin julkaisemissa luonnospäiväkirjoissaan. Lyijykynät ja kumit on heitettävä roskikseen, ja kuvat on sudittava paperille suoraan tussilla. Näin syntyy välittömintä ja elävintä jälkeä.

© Joann Sfar

Sfarilla on tapana painottaa sanojaan vetoamalla idoleihinsa: Näin tekivät myös Hugo Pratt ja Charles Schulz.

Ideoita pursuavalle Sfarille mainittu tapa työskennellä lieneekin ainoa mahdollinen. Hänen tuotantonsa paisuu vähintään kymmenen albumin vuosivauhtia, ja ne tarinat, joita hän ei itse ehdi piirtää, hän piirtättää kollegoillaan.

Myös Ranskasta kadonnut sarjakuvalehtiperinne tekee tavallaan paluun kovakantisissa albumisarjoissa, joissa aktiivisimmilta uuden polven tekijöiltä ilmestyy uusi albumi muutaman kuukauden välein – parhaimmillaan monessa eri sarjassa.

Siinäpä siis suomalaisillekin kustantajille julkaistavaa, jos pikavoitoista haaveilevissa puljuissa nyt milloinkaan tajutaan, mitä Ranskassa todella on tekeillä.

Sfaria on luvassa suomeksi elokuussa, jolloin Arktinen Banaani julkaisee ensimmäisen Pikku Vampyyri-albumin. Sfar ja Lewis Trondheim ovat tulossa Helsingin sarjakuvafestivaaleille syksyllä. Ranskalaislasten suosikki, Pikku vampyyri-hahmo on muokattu myös animaatiotarjaksi, mutta sen mahdollinen esittämisajankohta Suomen kanavilla ei ole vielä tiedossa.

Kokeellista, aivan liian kokeellista

Kuka tahansa sarjakuvantekijä, jonka töistä ranskalainen kustantamo saa myytyä kolme perinteistä, 48-sivuista värialbumia suurelle yleisölle, takaa sarjakuvapiirtäjän uransa jatkumisen. Tässä vaiheessa useimmat tekijät uppoavat tuottamaan kohdeyleisölleen sen halua- maan kaupallista tavaraa. Taiteellinen kehittyminen pysähtyy yleensä siihen, koska samalla sapluunalla voi jatkaa eläkkeelle asti.

Sfarin tapauksessa näin ei ole käynyt. Kysymyksessä lienee miehen nuori ikä, 32 vuotta, tai chytymätön luomisvimma.

Sfar piirtää edelleen pienestä suureksi kasvaneelle taidesarjakuvakustantamolle L'Associationille kahta sarjaa. Toinen on erittäin kokeellinen, 1920-luvun boheemitaiteilija Julius Pincasin fiktiivinen elämäkerta Pascin. Toinen on valtavan laaja luonnoskirjasarja, jossa Sfar pohtii taiteellisia kysymyksiä musisointiharrastuksen viedessä varsinaista tarinaa eteenpäin. Yksityiselämänsä Sfar kuvaa melko hienovaraisesti mutta rehellisen oloisesti.

Luonnoskirjoja on ilmestynyt vuosina 2002-2003 neljä paksua nidettä (paksuin on 440-sivuinen). Pascinia on ilmestynyt kuusi 32-sivuista albumia, joista ensimmäinen ilmestyi keväällä 2000 ja viimeisin keväällä 2002.

Suurten kustantamoiden rahakkaan tarjoukset ovat vaarallisia, ja ehdinkin jo alkaa pelätä Pascinin loppua, kun jatkoa ei ole kuulunut pariin vuoteen. Angoulême:ssa Sfar kuitenkin vakuutti, että lisää on tulossa.

Mutta milloin suomeksi? Vastaus on hämärän peitossa. Suuret kustantamot eivät taatusti tule koskemaan Pasciniin, ja päiväkirjoihin tuskin koskee mikään muukaan kustantamo. Sen verran kokeellista niiden meininki on.

Työtä ilman tyyliä

Pascin-albumeissa tyyllisesti merkillepantavinta on ehkä tyyllittömyys. Sfar on antanut tarinan viedä mukanaan. Albumit näyttävät siltä, ettei niitä ole sen enempää luonnosteltu kuin käsikirjoitettukaan.

Vuonna 2000 Sfar oli vielä varsin köykäinen piirtäjä. Hänen luonnostelematon

JOANN SFARIN VIIME VUOSIEN TUOTANTOJA

Le Chat du Rabbin (3 osaa ilmestynyt)

Algerialaisen rabbin kissa syö papukaijan ja oppii puhumaan. Kissa osoittautuu syvällisen uskonnolliseksi ajattelijaksi mutta auttamattoman kerettiläiseksi. Tarina sijoittuu 1930-luvulle.

Pascin (6 osaa)

Pesunkestävä boheemitaiteilija viettää rietasta elämää 1920-luvun Pariisissa kokeilevaan tyyliin tehdyssä sarjassa. Seksiä, huumoria ja taidehistoriaa.

La Minuscule Mousquetaire (1 osa)

Laihdutuslääke muuttaa lihavan musketööriin pikkuruiseksi, mutta onneksi löytyy tie pikkuruiseen maailmaan. Veijarikertomus sijoittuu 1400-lukuihin mielikuvitusmaailmaan.

Socrate le Demi-chien (1 osa)

Christophe Blainin piirtämä sarja, jonka päähenkilö on Herakles ja tämän filosofoiva koira Sokrates. Herakles on puoleksi jumala, puoleksi ihminen. Hänen koiransa on puoleksi koira, puoleksi filosofi.

Petit Vampire (5 osaa)

Pieni vampyyripoika seikkailee lapsekkaassa satumaailmassa. Viimeisin osa voitti Angoulêmen festivaalin parhaan 7-8-vuotiaille suunnattujen albumien palkinnon.

Grand Vampire (4 osaa)

Ujo ja herkkä vampyyri painiskelee kiltteysongelman kanssa ja kaipaa rakkautta aika lailla nuorille suunnatussa sarjassa. Hahmo esiintyy jo Sfarin varhaistuotannossa.

Donjon (20 osaa)

Lewis Trondheimin kanssa perustettu sarja, jota on piirtänyt tähän mennessä kaksikon lisäksi kuusi muuta piirtäjää. Vauhdikkaita ja satiirisia seikkailuja fantasiamaailmassa.

Harmonica, Ukulélé, Parapluie, Piano

Sarja Sfarin luonnoskirjoja. Merkintöjen pääpaino on Joann Sfarin musiikkiharrastuksella. Kirjat antavat kattavan kuvan taiteilijan elämästä.

© Joann Sfar

tyylinsä takaa, että kaikki virheet ja heikkoudet näkyvät. Ja tyyli vaihtelee. Jotkut ruudut Sfar piirtää luonnosmaisesti ja sarjakuvamaisesti, jotkut taas realistisen lihaiasasti.

Tästä huolimatta Sfar on noussut tähteyteen vain kolmikymppisenä. Hän on saanut monelta kustantamolta mahdollisuuden piirtää niin paljon kuin suinkin pystyy, ja piirrostyylillä onkin parissa vuodessa jäsentynyt ja kaunistunut. Kuudes Pascin ei enää paljon muistuta ensimmäistä. Mutta tarina elää omaa elämäänsä, kieltämättä.

15 Tuntia päivässä täydellä teholla piirtävä Sfar on etsinyt koko ajan uusia piirtämisen muotoja. Päiväkirjoissa kak-

silapsisen perheen isä kärsii vakavasta ajanpuutteesta, mutta työ määrä ei näytä vähenevän.

Sfar tehtailee tätä nykyä ainakin seitsemää albumisarjaa suurille kustantamoille, päiväkirjoja ja Pascinia L'Associationille, kuvittaa filosofian ja maailmankirjallisuuden klassikoita Bréal-kustantamolle (Platonin *Pidot* ja Voltairein *Candide* ilmestynyt, Rabelaisin *Gargantua* tulossa), kuvittaa ja kirjoittaa itse lastenkirjoja, piirtää animaatiisarjaa *Pikku vampyyristä* ja niin edelleen.

Itse Sfar ei osaa selittää vauhtiaan muuten kuin että piirtäminen on ainoa asia, jonka hän osaa ja on aina osannut. Ei hänestä ole juuri muuhun. ■